7270

LA NOVEL·LA TEATRAL CATALANA

Any III
Núm. 36

LA NIT DE LES CASTANYES

30 cts.

ASTRAKANADA EN UN ACTE, DE

JOAQUIM MONTERO

LA NOVELLA TEATRAL CATALANA

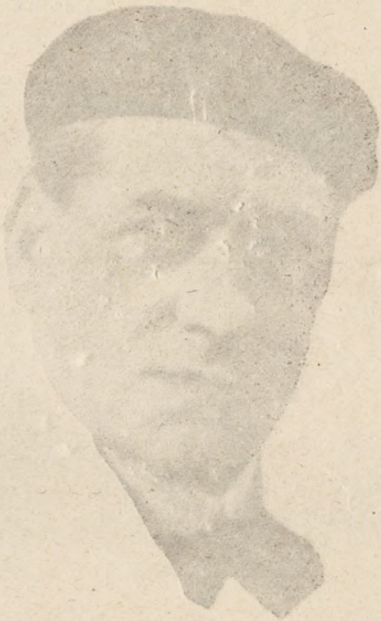

Any III
Núm. 36

LA NIT DE LES CASTANYES

ASTRAKANDA EN UN ACTE, DE

JOAQUIM MONTERO

30 cts.

LA NIT DE LES CASTANYES

ASTRAKANADA EN UN ACTE, DE

JOAQUIM MONTERO

Aquesta comèdia fou estrenada en el Teatre Català Romea de Barcelona, la nit del 29 d'Octubre de 1920

REPARTIMENT

Agnès.	Srta. Bové
Brígida.	» Xatart
D. Gonçal	Sr. Aimeric
Joanet	» Soler
D. Didac.	» Pallac
D. Lluís..	» Martí
El Capità	» Ferrandiz
Avellaneda	» Amorós
El Tenor	» Montero
Un sereno	» Ferrandiz
El Porter.	» Español

ACTE UNIC

Una rebotiga. En alçar-se el teló, se sent molt brugit al carrer. Hi ha en escena DON GONÇAL, DON DIDAC I BRÍGIDA, que estan jugant al *tresillo*.

DON GONÇAL

Cual gritan esos malditos.
Pero mal rayo me parta...

BRÍGIDA

Vaja, juga aquesta carta.

DON GONÇAL

Pagarán caros sus gritos.

BRÍGIDA

Juga i calla!

DON GONÇAL (*va cap a la porta*)

¡Qué bullicio!
Y como se arremolina
chusma.

BRÍGIDA

Però calla i vina.

DON GONÇAL

¡Válgame Dios, qué estropicio!
¡Sereno! Vingui!

SERENO (*entrant*)

Alto allá.
¡Set pressos!

DON GONÇAL

Soñando estoy.

BRÍGIDA

No hauria pas vist el noi?

SERENO

Per què?

DON GONÇAL

Después lo verá.
Comprèn?

SERENO

Es la feina eterna:
uns quants torrats que han sortit,
movent gatzara i brugit,
d'aquí dalt de la taverna,
i a aquests llocs van unes peces...

DON GONÇAL

Sí; son casas mal miradas

por gentes incomodadas
y atropelladas.

SERENO

A *besses*
i a galetes cada dia
s'acaba la discusió
a *sobre* de si és més bo
«Belmonte» o «Sànchez Mejia».

DON GONÇAL

Jo, com que el *Tenorio* hermós
estimo més cada punt,
crec que si és «Mejia» un,
ha de sê el millor dels dos.

SERENO

Però a això li respondran
els savis en *toreria*;
si en Sànchez és un Mejia,
en Belmonte és un *D. Juan.*

BRÍGIDA

Bueno, véns a jugar, o què?

DON DIDAC

Hi ha posta.

DON GONÇAL

Nada, plegamos.

DON DIDAC

Però, i la posta?

DON GONÇAL

Quedamos
en que la puesta está en pie.

BRÍGIDA

Però, *Gonzalo,* pot sê
que així el *Tenorio* et posi?

DON GONÇAL

Deixeu que cadascú gosi
amb allò que li ve bé!
Jo no tinc pas res que dî
si aneu al cine o no hi 'neu.
Jo no em fico amb el que feu;
doncs deixeu-me fê a ne mi.
La meva dèria és senzilla,
des de jove m'ha agradat...
res: estic enamorat
del *Tenorio* d'En Zorrilla.

DON DIDAC

Si que li va agafar fort !

BRÍGIDA

Més de lo que vostè es pensa.
Quan el Novembre comença...

DON GONÇAL

Comença la meva sort.
Són diades que la gent
sol festejâ amb alegria ;
cadascú té una mania,
un costum ; vés veient :
Per Cap d'Any es mengen neules,
per Sant Antoni tortells,
per Sant Josep mató i crema ;
per les Pasqües costum vell
és, en la una, menjar mona,
i en l'altra, menjar-se el be ;
pel Corpus, xuclar *carmetlos* ;
per Sant Joan és de llei
el menjar coca ensucrada,
i per Sant Pere també ;
i per Tots Sants que no fallin
castanyes i panellets.
Però a mi en aquesta diada,
si feliç em voleu fer,
deixeu-me veure el *Tenorio* ;
i com que ara sóc ja vell
i tinc de retirar d'hora,
i ja fa temps que no el veig,
deixeu-me que jo el recordi,
perquè tot de cor el sé ;
i que a cada pas apliqui,
sempre que si adigui, un vers.
Si la nit està serena
sense volê em queixaré.
Hermosa noche ¡ay de mí !
Si vaig al port sols veuré
la barca del pescador ;
si un veig que *La Veu* llegeix,
seguid, seguid la lectura ;
però si el *Papitu* em deu,
oh, qué filtro envenenado
me das en este papel.
Quan me menjo un bifteck, penso

en lo que val una *res*
destinada por su dueño
al matadero; quan veig
que un polític busca vots
per diputats, com sé que
con oro nada hay que falle,
no li dono; mes si veig
que disfressat de patriota
a l'electô enganya i ment,
llavors *me siento capaz*
de arrancarle el antifaz.
I quan sento que al Congrés
s'esgarrapen uns i altres
per salvar-nos, penso:—Bé,
son pláticas de familia...—
Si vaig a l'Ajuntament
i contemplo en la façana
a D. Jaume i Fivaller,
penso que és el cementiri
del *Tenorio* i que com ell
els regidors deuen dir-li,
quan veuen a En Fivaller:
—*Tú creo el más ofendido,*
mas, si quieres, te convido,—
i crec que diria ell:
—*Si es broma puede pasar.*—
I, en fi, no us vull cansar més,
però el dia de Tots Sants
deixeu-me el *Tenorio* fer,
i us donaré les castanyes
i us donaré els panellets,
que yo soy D. Juan Tenorio
y no hay hombre para él.

DON DIDAC

Si que té ben arrelada
la seva!

BRÍGIDA

Que si la té?
Totes nostres coneixences
són tenoriesques només.
Com aquesta finca és nostra,
quan un nou estadant ve,
si, o per nom, per parentiu
o *por circunstancias no es*

al-lusiu a n'el *Tenorio,*
no l'admet com llogater.

DON GONÇAL

El *Tenorio*? Si a l'escala
hi ha tot el repartiment.
Jo em dic *Gonzalo,* ella Brígida
i la meva filla *Inès.*
El veí de l'*entresuelo*
és tenor i es diu Joanet;
i així el poc que li falta
ajuntant-se amb mi ja ho té.
Doncs, don Joan Tenor i jo,
és *Juan Tenorio* complert.
Al primer pis don Lluís
i donya Agnès, i a n'aquests
els serveix una minyona
que es diu *Lucía,* comprèn?
Al segon hi viu vostè,
don *Diego.*

DON DIDAC

Perdoni; *Diego*
m'ho deia ja fa molt temps.
Ara em dic Didac.

DON GONÇAL

Què em conta?

BRÍGIDA

Deixeu estar els sants.

DON GONÇAL

Per què?
Avui, dia de Tots Sants,
està bé ocupar-nos d'ells.
Mes, seguim amb el *Tenorio.*
Vostè sap que al pis tercer
hi viu un Avellaneda,
que per cert es diu Rafel;
al quart aquell capità
retirat.

DON DIDAC

Es diu Manel.

DON GONÇAL

Bé, però és fill de Centelles,
prop de Vich.

DON DIDAC

Jo hi diré

I el Butarelli i el Chutti?

DON GONÇAL

El Chutti és el meu porter
i el Butarelli el del bar.

DON DIDAC

I l'Escultor?

BRÍGIDA

No me'n parli;
l'ha buscat qui sap quant temps,
i no poguent-lo trobar.

DON GONÇAL

Hi tinc, interinament,
a dalt un *santi di guixi*
que té al terrat el taller.

DON DIDAC

Molt bé; però, i l'abadessa
i la tornera?

DON GONÇAL

Alto, eh?
Amb el *clero* no hi vull bromes.

DON DIDAC

I els agutzils?

DON GONÇAL

Ja està fet.
Al quint pis n'hi ha del Jutjat
i dos de l'Ajuntament.

BRÍGIDA

Però, què més vol, senyor?
Hi havia un bon llogater
que es deia Pasqual, i un dia
el va despatxar perquè
l'havien tret del repart
del *Tenorio*.

DON DIDAC

Home de Déu!
Veig que la seva mania
està arrelada. (Pobret!
A Sant Boy n'hi ha de més savis.)
Però, digui: no comprèn
que el *Tenorio* és immoral
i fins és irreverent?

DON GONÇAL

Irreverent?

DON DIDAC

Sí, senyor.
Aquell difunt que va i ve.
Donya *Inès* que puja i baixa
com de les golfes del cel.

DON GONÇAL

Ah, ignorant! I les doctrines
del famós Allan Kardec?

DON DIDAC

Què diu! Que és espiritista?

DON GONÇAL

Espiritista, ja ho crec!

DON DIDAC

Ara si, amic don *Gonzalo,*
que veig que no té remei.
Miri, me'n vaig cap el cine
i més tard ja tornaré.

DON GONÇAL

Sí; hem de menjar les castanyes
i els sabrosos panellets.
ja sap que, com tots els anys,
ens reunirem després
tots els veïns de l'escala,
que tot l'any el quinto fem
per fê un *fondo* per comprar
castanyes i panellets.

DON DIDAC

Doncs, a quarts de dotze torno.

BRÍGIDA

Encara tindrem obert;
si no, passi per l'escala.

DON DIDAC

A reveure. (*Se'n va.*)

DON GONÇAL

Fins després.

BRÍGIDA

Gonzalo, vols arribar-te
a comprâ els panellets?

DON GONÇAL

Bé.
Tu fes torrar les castanyes
i que tot estigui a temps.
Dom l'abric i la bufanda.

BRÍGIDA

Deixa, jo t'ho posaré.
Aixeca't el coll; així.
No triguis.

DON GONÇAL

No trigo gens. (*Se'n va.*)

BRÍGIDA

Agnès, vina, que ja és fora.

AGNÈS (*entrant*)

Tia, que ha vist a en Joanet?

BRÍGIDA

M'ha dat aquest paperet.

AGNÈS

Gràcies a Déu, ja era hora.
«Per la cinematogràfica...
tu... que...» Això està esborrat, tia.

BRÍGIDA

Serà que no pintaria
gaire bé l'estilogràfica.

AGNÈS

«Aviat el teu promès,
que et veu al cine sovint,
sabrà demostrar-te qui és...»
Ai!

BRÍGIDA

Segueix, segueix llegint.

JOANET (*entrant*)

No cal que llegeixis més.
Senyora, vostè comprèn
que arribi aquí esmaperdut,
oh, sí!, vostè que ha sigut
per nosaltres indulgent.
Sap que estimo a sa neboda
i que vinc disposat ara
a demanar-la a son pare
i a què es faci aviat la boda.

AGNÈS

Però, i si el meu pare creu
que no és just el que tu vols?
¿No penses que ell veu tan sols
Tenorios per tot arreu?
M'ho ha dit més d'una vegada,
que els joves el desesperen;
que els homes de debò sols eren

aquells de copa i *espada.*

JOANET

Doncs jo li demostraré
que és sa mania ridícula
i que jo sóc de pel-lícola
i que per 'xò triomfaré.
Sóc en Polo, i, com aquell,
et vetllo; estigues tranquila
com si fossis la Lucil-la
i el *conde* Hugo fos ell.
Com vols que no m'amoïni
i en contra d'ell em rebel-li,
si ets bella com la Borelli
i elegant com la Bertini?
Apuraré gota a gota
les metzines del seu odi.
M'atraus com un episodi
dels de *La moneda rota.*
Perquè, qui mirar-te pot
sense alegrar-se com si
estigués veient aquí
a en Max Linder i a en Charlot?
A ton pare parlaré
amb distinció i bona traça
com un actor de la casa
«Gaumont» o de la «Pathé».
Mes si em nega decidit
ta mà amb la passió ridícula,
jo li faré una pel-lícula
marca «Triangle» aquesta nit.
Els veïns m'ajudaran
i amb el meu enginy tan sols,
per contradir el que vol,
sabré posar-li al davant
dels ulls l'error en què està,
i abdicant l'afició seva
i posant ta mà en la meva
la benedicció ens darà;
jo un petó llarg podré dar-te
quan la lluna en l'horitzó...
(*Brigida encén el llum.*)
llença sa llum. Què és això?

BRÍGIDA

¡ *Fin de la primera parte* !

JOANET

Vostès s'ho prenen a broma,
però jo estic decidit
i aquesta mateixa nit
veuran que faig un punt d'home.

AGNÈS

Alguna en portes de cap.

BRÍGIDA

No facis cap ximpleria.

JOANET

Ja he dit tot el que volia
que no se'm quedés al pap.

BRÍGIDA

El teu pare ve, Agneseta.

AGNÈS

Vés-te'n, que no et trobi aquí.

JOANET

Tot seguit torno a venî.

BRÍGIDA

Que surti per l'escaleta.

PORTERA (*des de la porta*)

Oh, ve amb dos del sometent!

JOANET

Ah! *Llega con gente armada?*
Deixeu-li franca l'entrada
per a ell sol.

PORTERA

Però... (*Se'n va.*)

JOANET

Corrent!

DON GONÇAL (*dintre*)

Què diu, que és el seu promès?
¿En dónde está ese traidor?

BRÍGIDA

Arriba de malhumor.

JOANET

De rodillas, a tus pies.

DON GONÇAL

Vil eres; no quise creer
lo que de ti me decían
confiando en que mentían...
Té els panellets!

AGNÈS

Pare...

DON GONÇAL

A ver
lo que quiere este titella.
Vaja, Brígida, *al momento*
pasad a ese otro aposento
y perdonadme tú y ella
que solo me importa estar.

AGNÈS

Ai, rebràs!

JOANET

Poco ha de ser.

AGNÈS

El meu pare què vol fer?

BRÍGIDA

Filla, no ho veig massa clar. (*Se'n van.*)

JOANET

Senyor, li juro, de veres,
que duc bones intencions.

DON GONÇAL

Aixequi's, que als pantalons
se li faran genolleres.
Vostè voldrà ser l'espòs
de la meva filla! Es clâ!

JOANET

Yo voy a ella como va
sorbido al mar el Besós.
I per això amb ànsia espero,
sempre amb l'esperança alerta,
que vostè...

DON GONÇAL

Primero muerta
que esposa tuya la quiero.
Vaja, que són aixerits;
ella té un «passar», i vostè?
parli, home; digui: què té?
vostè, amb què compta?

JOANET

Amb els dits.
Pinto.

DON GONÇAL

Que poca vergonya!
Conque pinta?

JOANET

Sí, senyô.

DON GONÇAL

Doncs li juro que a mi no
em pintarà la cigonya.
Es ric?

JOANET

Vareo la plata.

DON GONÇAL

¿Franco?

JOANET

Como un estudiante.

DON GONÇAL

¿Y noble?

JOANET

¡Como un infante!

DON GONÇAL

¿Y bravo?

JOANET

Como un pirata.

DON GONÇAL

Pues antes qué consentir
el que se case con vos,
el sepulcro juro a Dios
por mi mano le he de abrir.

JOANET

Es vol fer sepulturer
voluntari? I que va errat!
Com no sigui sindicat,
no l'hi deixaran pas fer!
I prou de parlar en comèdia.

DON GONÇAL

Vaja, tregui-s'ho del cap!

JOANET

Però és que vostè no sap
ni de la misa la media.

DON GONÇAL

El que sé, que no vull dâ
la meva filla a un ximplet.

JOANET

Però, digui: què li he fet?

DON GONÇAL

Que avui d'homes no n'hi ha.
Que és ja ferma i decidida
la meva resolució;
que aquesta generació

raquítica i esquifida,
no vull que augmenti un nét meu.
Si visqués don Lluís Mejia
o el *Tenorio,* els hi daria
la noia.

JOANET

No sé què hi veu !
Però, calli ! veig ben clar
perquè són tals aficions ;
en altres generacions.
vostè ha estat... no es pot dubtar.
Molt aviat l'hi diré.
Oh, si això salta a la vista !

DON GONÇAL

Que potser és espiritista?

JOANET

Sí, senyor !

DON GONÇAL

Doncs jo també.

JOANET

Bé m'ho podia explicar !
Jo, per sort, ho he comprès ;
no hi ha cap dubte, vostè és
víctima de l'avatar.

DON GONÇAL

Avatar? I què és això?

JOANET

Avatar, es diu així
la metamòsfosi i
la distinta encarnació
que l'esperit ha tingut.

DON GONÇAL

Animes del purgatori !

JOANET

Sí ; vostè és *D. Juan Tenorio.*

DON GONÇAL

Com, que sóc !

JOANET

O ho ha sigut !
Si és la cosa més senzilla ;
pel plano astral va volar
fins que un dia es va ficar
dintre del cap d'En Zorrilla.
Allí jeia i esperava,

reposant del seu viatge,
fins a veure el personatge
que encarnar més li agradava.
El zapatero y el rey
li van cridar l'atenció,
però vostè va dir :—No,
a aquests no els porto llei.
Zapatero o rei, no es pot
realitzâ *hassanyes* de marca
i no goso en ser monarca
ni m'agrada ser pegot.—
Va sortir el *Tenorio* un dia
d'aquella imaginació,
i vostè va dir :—Sóc jo !—
Sí ; és això !

DON GONÇAL

Ningú ho diria !

JOANET

Vostè s'ha fixat ben bé
que l'afició pel *D. Juan*
el domina tant i tant
que, sense saber perquè,
tan solament dóna estatges
i és en sa casa estadant
al que té quelcom semblant
del *Tenorio* els personatges?
Doncs l'explicació és senzilla :
és perquè segueix fent ara
el que va manar son pare
quan es va morî a Sevilla.
Va fê un *panteón y dijo*
que se enterrarán en él
los que a la mano cruel
sucumbieron de su hijo.

DON GONÇAL

Ah ! Ho entenc bé ! Oh, i tal !
Per tal motiu aquí són.
Doncs, això és el *panteón?*

JOANET

No ; això és la sucursal.
Si vostè està resolut
a provar-ho, jo podré
fer que tots tornin a sê
igual que havien sigut.

Però pensi primer que
potsê el facin enfadar,
perquè tots ells han d'estar
molt ressentits amb vostè.

DON GONÇAL

I pot fer que vegi aquí,
en mi casa reunidas,
personas tan conocidas
y a las que no odiaba?

JOANET

Sí!
Amb quatre passos magnètics
i amb unes gotes d'elíxir
vostè se sent adormir
i veu fantasmes patètics,
i després, en despertar,
es troba, gran meravella!
vivint en la vida aquella
que un cop ja va disfrutar.

DON GONÇAL

I es queda per sempre així?

JOANET

No, senyor; sols una estona.
Després l'esperit abandona
tal estat i torna aquí.

DON GONÇAL

Doncs si vostè em torna a fê
digne heroi del gran Zorrilla,
la mà de la meva filla
li juro que li daré.

JOANET

Doncs segui còmodament;
l'elíxir que obra fets tals,
quatre *pases* — naturals,
sense esforçar-se, — suaument.
Ja la vista no li lluu,
ja s'ajunten les pestanyes
(és la nit de les castanyes
i la més grossa és per tu!)
Ja el tinc adormit. Agnès!
Donya Brígida! (*Entren les dues.*)

AGNÈS

Què hi ha?

BRÍGIDA

Ja l'ha adormit?

JOANET

Aquí està.
I, on són tots els demés?

AGNÈS

Són allà dins; ja ens han dit
tot el que t'has empescat.

BRÍGIDA

I tothom està engrescat
en servî-us. Fa l'adormit,
o és que ho està de debò?

JOANET

No sentiu com ronca?

BRÍGIDA

I tal!

AGNÈS

I no li pot fer cap mal
el narcòtic?

JOANET

Dona, no.
Ajudeu-me'l a portar
allà dins.

BRÍGIDA

Renoi com pesa! (*L'entren.*)

DON DIDAC (*entrant*)

M'he hagut de vestir de pressa
per la por de no arribar.

JOANET

Molt bé, don Didac, molt bé.

DON DIDAC

Tinc avisats els veïns:
s'esperen a l'escaleta.

JOANET

Que entrin. Queda't tu, Agneseta.

JOANET

Sense compliments. A dins.
(*Entren tots.*)

DON LLUÍS

A mi em sap greu.

JOANET

Es precís.

DON LLUÍS

Es que jo tinc por.

AGNÈS

No, home.

DON LLUÍS

Es que si li cou la broma
i després m'apuja el pis !...

CAPITÀ

Doncs jo, sols per fer gatzara
i per treure-li la dèria,
faré la cara molt sèria.

JOANET

I doncs ! D'això es tracta ara.

DON DIDAC

Comencem, si tots hi sou.

JOANET

El porter l'està vestint.
Com si res, vagin sortint.

AVELLANEDA

Soy de la misma opinión.

JOANET

Ja saben què consisteix
el seu paper?

DON LLUÍS

Ja ens ho ha dit ;
jo, com si estés ressentit.

DON DIDAC

I nosaltres, el mateix.

CAPITÀ

Es difícil, vatua el món !
estar sèrio.

DON DIDAC

Doncs, si riem...

DON LLUÍS

Home, està clar : ho espatllem.

AVELLANEDA

Soy de la misma opinión.

JOANET

Vostès vénen com si *nada.*

DON LLUÍS

No coneixerà l'engany?

JOANET

No, senyor, no ; com cada any
vénen per la castanyada...
Però, aquí falta algú !

DON DIDAC

Malo !

Té raó.

DON LLUÍS

Oh, i és precís
el tenor del primer pis,
que ha de fer de *D. Gonzalo.*

CAPITÀ

Potser li hagi agàfat son.

DON DIDAC

Si ha de parlâ en castellà,
el tenor ho espatllarà.

AVELLANEDA

Soy de la misma opinión.

JOANET

Però, tan *mal* parla?

CAPITÀ

Sí !

JOANET

I ja sap el que ha de fer?

DON LLUÍS

Oh, sap de cor el paper !

JOANET

Menos mal.

TENOR (*entrant de sobte*)

Ya soy aquí.
Hay de pedirles perdón,
mas no he hallado veícol.

JOANET

Si parla, ens posa en ridícul.

AVELLANEDA

Soy de la misma opinión.

JOANET

I què li ha passat?

TENOR

Ya se lo explicaré.

Servidor viene de Santa Perpetua de la Movida. Ha ido a haser un bolo, ¿sabe? Ya se lo explicaré ; no se piense que lo ensero. ¡Créyame ! ¡No se lo diso de para reir, no ! Soy incapacitado de decir una bofia. Servidor ha ido a haser el Tenorio, *pero ha hecho una desgracia. He estado a punto de tomar mal. Ya verá que llegó, servidor, y me encuentro con los facciona-dos que habían de ejecutar el drama, que, ¡Madre*

de Dios !, no se puede pensar lo ñébits que eran. Afigúrese : la Doña Inés era la esposa de un burote que tiene cinco de familia, casi bien seis, y una disipel-la ; la Brígida era una señora que había sido bailerina y ahora hase de levadora sin título ; el Don González, un cansaladero que ya le digo yo que ha sudado el tocino, ya ; el Don Luis Mejillas, un apotecario que tiene la cara que aparece un colmado, que hay de todo ; el Chuti, un chato ; el Capitán Centellas no era capitán : era cabo de carabineros ; el Avellaneta, era un chico revenido, que ya le digo que Santa Magdalena l'avellana plena ; el Escultor, un piedrapiquero ; el padre de un servidor era el padre de Doña Inés y marido de la Brígida, ya ve que es inverosímil. Ni se puede pensar qué desgracias han hecho. Al primer acto, ya verá que han empesado a beber de serio... y han empesado a haser virolles, que ni en Pallofa sabía lo que decíamos. Después que explico la hastoria yo, que digo «y lo que él aquí, etc.», pego un golpe de puño a la mesa, pero a la cuenta pegué massa fuerte y saltaron las copas, y el Mejillas, con toda la cara regalando vino, empieza a decir : «Pues, señor, yo, como vos, buscando...», buscando un pañuelo para enjugarse y haciendo gañotes porque le había entrado una brossa en el ojo. Viendo que no podía seguir, Don Diego que se levanta y me engega la relasión, yo que voy y le arrenco la careta... y la careta no sigue ; yo que vuelvo a cogerle la nariz... y nada. ¿Qué había de seguir si se había pintado el antifaz con suro, porque no había más que uno, y se lo había puesto el Comendador? Yo que, para arreglarlo, le digo : «Aunque vas enmascarado, te conozco por la voz y sé que eres, ¡válgame Cristo !, mi padre», y él me dice : «No ; los hijos como tú son hijos de... ¡Sang al nas !». Claro, yo se la había hecho de tantas estiradas. Los faccionados, que se piensan que lo había hecho expresamente para rifármelo, se enfadan ; el Mejilla, que se había limpiado el vino con la capa del Centellas, me desafía ; el Comendador me pega una seta..., un bolet ; el Centellas se entrebanca con la espada del Avellaneta y cae a dessobre de encima del Chuti, que para no caer se agarra a la Brígida, que venía a ver lo que pasaba, y le arrenca las faldilles ; a la Doña Inés le coge un

trabajo ; salen los agutziles y a empentes me arrojan por las candilejas ; los espectadores me apiñolen ; salgo a la carretera y los chicos me aconsiguen a golpes de piedra, me cogen los civiles y me llevan de paso... y ahora tenga paciencia

y lléveme a un sanatorio ;
demuestre con su indulgencia
que es el Dios de la clemencia
el Dios de Don Juan Tenorio.

JOANET

I com ve vestit vostè,
si ha de fê el *Comendador*
i no el *Tenorio?*

TENOR

Major ;
ahora me tresmudaré.

JOANET

Parli en català.

TENOR

Lo siento ;
en castellano només ;
si hablo catalán, després
se m'encomana l'*asiento.*

JOANET

Bé ; ja deu estar vestit ;
vostè vagi's a mudar.
Vostès ja poden passar,
que hi anirem tot seguit.
(*Se'n van tots, menys en Joanet.*
D. Gonçal apareix de seguida,
vestit de «Tenorio».)

JOANET

(*com invocant, davant de la porta on han ficat a don Gonçal*)

Esprît que vols tornâ al món,
abandona el teu retiro.

DON GONÇAL (*sortint*)

¿Qué es esto? ¿Sueño, deliro,
o es una fascinación?
Pero ¿qué es lo que me veo?
O es ilusión de mi vista,
o estoy igual que un artista
que va a cantar al Liceo.
Mas por allí un bulto negro

se aproxima, y, a mi ver,
es el bulto una mujer;
una aventura, me alegro.
¿Quién va?

BRÍGIDA (*entrant*)

¡Quien viene!

DON GONÇAL

¡Es exacto!

BRÍGIDA

¿Sois don Juan?

DON GONÇAL

Por vida mía,
luego sois don Luís Mejía.
Ay, no; que esto es de otro acto.

BRÍGIDA

¿Soy yo el diablo?

DON GONÇAL

Créolo. (*Acostant-s'hi.*)

BRÍGIDA

¡Vaya, qué cosas tenéis!

DON GONÇAL

Es la ploma.

BRÍGIDA

Pues me hacéis
pessigolles.

DON GONÇAL

¡Pues ya no! (*Es gira el birret.*)
¿Doña Inés?

BRÍGIDA

Aixeridita.
¡Ay, pobre garza enjaulada,
ya la tengo ensarronada
lo mismo que una cabrita.

DON GONÇAL

¿Te entregaron un horario?

BRÍGIDA

Sí, señor.

DON GONÇAL

¡Ciutti es muy fiel!

BRÍGIDA

Y un papel... y escrito en él
la letra del Relicario.

DON GONÇAL

¿Y ella lo ha leído allí?

¿Y qué contestó?

BRÍGIDA

No más
Ja t'ho diré quan estaràs
solet amb mi. ¡*Ay, sí, sí*!

DON GONÇAL

Pues aumenta mis querellas.

BRÍGIDA

¿Por qué el duelo extraordinario?

DON GONÇAL

Que le mando el Relicario
y canta las Caramellas.

BRÍGIDA

Pero esas dulces palabras
al ponerse en sus oídos
sus deseos ensopidos
arrastraron de sí en pos,
y allá dentro de su pecho
hablando de pura pensa
yo me pienso que no piensa
no más que en tocar el dos.

DON GONÇAL

Empezó por una apuesta,
siguió por un devaneo,
en las alas del deseo
mi ilusión la vió flotar.
¡*Oh, hermosa flor cuyo cáliz*
al rocío aún no se ha abierto!...
¡*No, yo no bajo del huerto*!...
Diré a beber y a apurar.

BRÍGIDA

¡*Oh, callad*! ¡*Si desatina*!
Porque cuando un español
canta eso de La Marina,
es tan claro como el sol
que es porque està paperina.
¿*Veis*?

DON GONÇAL

¡*No sé lo que verás*!

BRÍGIDA

Hágase un retrato.

DON GONÇAL

Dilo.

BRÍGIDA

Vaya y póngase tranquilo.

DON GONÇAL

¡Mañana me afeitarás!

(*Mutis Brígida.*)

DON GONÇAL

No sé qué siento, ¡ay de mí!
¡Cuántas como esa tan puras
en infames aventuras
la virtud escarnecí!
Yo a las cabañas bajé,
yo a los palacios subí,
y en todas partes dejé
memoria amarga de mí.
Por donquiera que fuí
a la justicia burlé,
a las mujeres vendí,
como un auto atropellé
y de todas me reí.

DON LLUÍS (*entrant*)

I un préssec!

DON GONÇAL

¿Cómo?

DON LLUÍS

I un bé!
Yo que valgo más que vos,
fuí buscando empresas grandes,
y ¿dónde iré ¡vive Dios!,
de amor y lides en pos
que vaya mejor que a Flandes?
Allí guerras empeñadas
hay, pues ya veré quién pega,
y tras de rudas jornadas
traje de Flandes...

DON GONÇAL

Mantega
para hacer cuatro torrades.

DON LLUÍS

No; lo hice bien, voto a tal,
pues tuve más adelante
una suerte colosal
y metí en un saco un guante
y un palacio episcopal.
Pasé a Alemania al talento,

mas un Provincial anónimo,
hombre de mucho momento,
me delató y opulento
me conoció en un Jerónimo.

DON GONÇAL

Don Luis no sabe el papel,
porque hase mucha birolla.

DON LLUÍS

Pero yo les dije, cruel:
«Bandidos, buscarse colla.»

DON GONÇAL

¡Me hacéis de reir! ¡Ja, ja, ja!

DON LLUÍS

Veo que estáis muy de gresca.
Haremos una juguesca,
y ¿a qué va que os gano?

DON GONÇAL

I ca!

DON LLUÍS

Me juego un pescado.

DON GONÇAL

Va!

DON LLUÍS

Conquistad.... ¿a quién diría
para ponerlo en un tris?

DON GONÇAL

¿La estatua que en la Granvía
hay al delante del Ritz?

DON LLUÍS

¿Cuánto tiempo me pedís?

DON GONÇAL

¡Qué le diré! Medio día.

DON LLUÍS

¿Cuántos días empleáis
en cada mujer que amáis?

DON GONÇAL

Uno para enamorarla,
uno para armar camorra,
dos...

DON LLUÍS

¿Que jugáis a la morra?

DON GONÇAL

No grazne... ...para engrescar-la,
y al otro ya está en la gorra.

DON LLUÍS

¡Mucha rapidez es esa!

DON GONÇAL

Pues aun me sobran bastantes,
no hago los días de encantes
y hago la semana inglesa.

DON LLUÍS

Sin respeto a rey ni a Roque
le esborraré *la figura.*

DON GONÇAL

Mire, no marque postura,
porque conmigo no hay toque.

DON LLUÍS

Si no hace como aquel día
que me hizo coger, me avengo.

DON GONÇAL

¡Ah, ya lo sabe; yo tengo
bueno con la policía!

COMANADOR (*dins*)

¿Dónde s'ancuentra?

DON GONÇAL

¡El es!
Don Luis, hacedme el favor,
pues viene el Comendador.

DON LLUÍS

¿El papá de doña Inés?

DON GONÇAL

Le oigo que viene con cajas
destempladas y no sé
si con ese hombre tendré
un quítame allá esas pajas.

DON LLUÍS

Sólo un momento os espero.

DON GONÇAL

Pues bien, calculadlo vos
a placer, y ¡vive Dios
que juro que no os encero.

COMANADOR

¿A dónde está ese traidort?

DON GONÇAL

Aquí está, Comendadort.

COMANADOR

¿Agenollado?

DON GONÇAL

¡*A tus pies*!

COMANADOR

Vil eras hasta en tu clima.

DON GONÇAL

Anciano, la lengua ten.

COMANADOR

Si me haces una llengota,
te arreviento de un revés.

DON GONÇAL

Escúchame un solo instante.

COMANADOR

¿*Qué puede tu lengua?* ¡*A ver*!
¿*Quién* esborra el *que tu mano*
escriguió en este pepel?

DON GONÇAL

¿*Es mi carta?*

COMANADOR

No, el recibo
apujando el lloguer.
¡*Tirano,* estira-cordetes,
propietario! Et sembla *bien*
aumentar l'inquilanato
y amenazarme con el
deshaucio, querer ponerme
el mobiliario al carrer
como si fuera un harapo
que desecha un mercader.
Pretender aún no arreglar
ni los timbres ni'l papel,
y encima de todo esto
hacerle el oso a mí, ¡ves!

DON GONÇAL

Comendador, que me pierdes.

COMANADOR

Bueno, ya te anunciaré
en La Vanguardia.

DON GONÇAL

Contempla
que estoy de rodillas.

COMANADOR

¡*Bien*!

DON GONÇAL

Que tengo reuma.

COMANADOR

¡A mi qué!
Salicilato y a Caldas.

DON GONÇAL

Espera que m'alçaré.
Oyeme, Comendador,
lo que te puedo ofrecer.
Tú gobernarás mi hacienda.

COMANADOR

Porque cobre el alquiler
y los pobres estadantes
me apiñolen. Está bien.

DON GONÇAL

Yo seré esclavo de tu hija.

COMANADOR

Esclavo... de ganxo. Res.
Para colgarme de barras
al sostre. *No he de creer*
tus pelabras, ansensato.

DON GONÇAL

En tu casa viviré.

COMANADOR

Como están las subsistencias
sols cal una boca més.

DON GONÇAL

El tiempo que señalares
en reclusión estaré.

COMANADOR

Te mandaré de quincena
un par de veces al mes.

DON GONÇAL

Y cuando estime tu juicio
que la puedo merecer,
le daré un esposo y ella
me dará un Edèn.

COMANADOR

¡Concert!

DON LLUÍS (*entrant*)

¡Muy bien! Eres un corrido.

COMANADOR

Este carnestoltes, qui és?
¿Un compinche que te ayuda?

DON LLUÍS

Al contrario, quiero ser

un aliado.

COMANADOR

Quart i ajuda?
No me parece bien.

DON GONÇAL

Basta, pues, de tal suplicio;
¿mis favores despreciáis
y ahora a dúo m'empipáis?
Pues no os quejaréis de vicio.
Tú pagarás tu cinismo
y con una bala sola.
Me ha hecho higo la pistola;
¡cada año pasa lo mismo!
¡Oh, y estaba bien cargada!
¡Al traspunte he de matar!
(En veure que el Comanador ha caigut.)
¿Muere sin yo disparar?

COMANADOR

Me muero de la enrabiada.
Menos feina. *Y tú, insensato,*
que me llamas vil—¡Ya voy!,—
dí, en prueba de tu razón,
(D. Lluís es gira i li dóna l'estoca-
da a l'esquena.)
que cara a cara te mato.
Llamé al cielo y no me oyó...
de mis pasos en la tierra...
Eh, ¿quién las puertas me cierra
para escaparme?

DON DIDAC

Soy yo. (Entra.)

DON GONÇAL

¡Válgame Cristo, mi padre!
Pero ¿qué queréis?

DON DIDAC

Que estoy
vestido hace media hora
para hacer esta función,
y al fin me vais a dejar
haciendo el estaquirot.
Mas ¡qué veo! ¡Dos calabres!
Señor, cuánta defunción;
eres peor que la grippe.

DON GONÇAL

¡ *Padre mío* !

DON DIDAC

No lo soy ;
si lo fuera ya te habría
metido en la corrupción,
o bien en los Salesianos
o te hubiera hecho yo
sentar plaza para el moro,
o te hago aviador.
Algo que te la cargaras,
por poca-solta *y matón.*
Adiós, en brazos del vicio
desolado te abandono ;
me matas, mas te abandono
de Dios en el santo juicio.

DON GONÇAL

Bien, muérase, bien está ;
¡ *pero aquí no* ! ¿*Quiere irse?*
Haga el favor de morirse
quatre passes més enllà.
Y todo este lío es
por doña Inés... ¡ *Vive Cristo* !
Todavía no la he visto.
¿*Dónde estás, Inés, Inés?*

BRÍGIDA

Ve el porter a dir que està
en el cine amb el promès.

DON GONÇAL

Ei, no fem bromes ! A on és?

BRÍGIDA

Sí, sí ; ja la pots cridar.

DON GONÇAL

Agnès, filleta, petita !
¡ *Oh, maldición* !

BRÍGIDA

Mientras vos
estáis aquí haciendo l'ós,
viene el diablo y os la quita.
(*Entren tots els personatges.*)

JOANET

No temi.

AGNÈS

Pare, aquí sóc.

DON GONÇAL

Mala filla, vina, vina.

JOANET

Si només l'he duda al cine.

DON GONÇAL

Ah, i encara et sembla poc?

CAPITÀ

Vamos, hombre; esto ya es massa.

DON GONÇAL

¿Qué queréis, capitán, qué?

CAPITÀ

Maño, que te mataré
a la puerta de tu casa.

DON GONÇAL

¿Tú matarme? ¡Esa sí es buena!

CAPITÀ

¡Otra que Dios!

DON GONÇAL

¡No haga el burro!

CAPITÀ

¡Maño!

DON GONÇAL

Porque habla en baturro.
Ah, com és de Cariñena!
¿Me matarás?

CAPITÀ

De rondón.

DON GONÇAL

¡Qué me tienes que matar!
Si es broma, puede pasar.

AVELLANEDA

¡Soy de la misma opinión!

TOTS

¡Justicia por doña Inés!

AGNÈS

Pero no contra don Juan.

DON GONÇAL

Venid, que nada me arredra;
todos sois unos villanos
y os volveré por mis manos
a vuestros lechos de piedra.
(Els persegueix per darrera la tela,
a fi de produir l'efecte, en saltar
per sobre el «foco», que se'n va

pel telar. Tornen a escena.)
Caballeros, claros vamos.
Podeu dir-me el que passa?
Per què esteu en 'questa casa
igual que si en fóssiu amos?
Es que usted, para decir
que a vuestro convite exótico
asistí, con un narcótico
quer'a hacerme dormir.
I us penseu que jo he badat?,
que ho prenia de debò?
No, senyor, no; he estat jo
el que a tots me'ls he rifat.
Esto al mundo es bien notorio,
doncs satisfent ma afició
m'heu donat una funció
gratuïta del *Tenorio.*
Jo he endevinat la tramoia.
El *Tenorio,* ma passió,
tu te'l sàps tan bé com jo;
ja pots casar-te amb la noia.
I a vostès, veïns *discrets,*
els mano, per atrevits,
que tal com aneu vestits
us mengeu els panellets.
Ja veus que a mi no m'enganyes.
(*Al públic.*)
I vostès, quedin-se quiets;
deixi'ns menjâ els panellets,
però no ens clavin castanyes!

TELÓ

1272

¡¡XERRAIRE!!

Extravagancia en un acte, en vers

ORIGINAL DE

Joaquím Montero

Estrenada ab molt éxit en lo «TEATRO GRANVIA» la nit del 19 de Novembre de 1893

LIBRERIA DE E. GARCIA Horno de la Mata 18 MADRID

BARCELONA
BIBLIOTECA DE «LO TEATRO REGIONAL»
Carrer de las Cabras, 13, segon
1894